

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr., za četrť leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravnistvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. — Določniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobó se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr. Rokopisál se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadno vrstice, če se natlene enkrat, po 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Šolske razmere.

(Govoril poslanec Fr. Robič v drž. zboru.)

(Dalje.)

Sedaj prehajam do šolskih uredéb, kar se tiče poučnega jezika. Opozorim Njega ekscelenco učnega ministra, da prosijo Slovenci na Goriškem že več let za slovenske ljudske šole, ali zastonj. Ravno poslednjega januvarija je odklonil Goriški mestni zastop dotično prošnjo. Ali § 6 zakona o ustanavljanju in vzdrževanju ljudskih šol z dne 6. maja 1870 leta ukazuje: »Šolska oblastva naj gledajo, da se osnujejo potrebne ljudske šole brez vsacega nepotrebnega odlašanja in zagotovijo naj se pogoji za trden in uspešen obstanek«. Nadejam se, da najde Njega ekscelenca gospod učni minister brez težav sredstev in potov, da se ustreže pravičnim zahtevam slovenskih starišev v Gorici.

Gospoda moja! Spregovoriti hočem o tem, kake razmere so sedaj gledé na učni jezik v šolah na Koroškem. O teh razmerah lahko rečem, da se dolgo ne bodo dale ohraniti. To velevažno vprašanje pa hočem razpravljati mirno in stvarno.

Gospoda moja! Kdor ima zdrav človeški razum, prizna, da je ljudska šola brez ljudskega jezika nestvor; to še ljudska šola ni ne, temveč le jezikovna šola. Osnova ljudske šole brez ozira na materinščino nasprotuje vsem pravilom preskušene vzgojeslovja, zato je tudi ni nobenega znamenitejšega pedagoga, ki bi tako uredbo zagovarjal in odobral. Ljudska šola je le nadaljevanje in daljši razvoj rodbinskega življenja in rodbinske delavnosti, in če šola ni tako osnovana, da bi se učilo v jeziku rodbine, ki je tudi jezik otrok, ne more izpolnjevati naloge svoje. Če se hoče skrbeti za izobraženje kacega naroda, se mu tudi v ljudski šoli mora pustiti jezik njegov.

Poduk v materinščini ima velik pomen v vzgojevalnem oziru. Vzgojevalne svoje svrhe šola ne doseže, če se v njej ne uči v materinščini. Že zaradi tega, go-

spoda moja, ostanemo vedno pri naših terjatvah, ki se ozirajo gotovo na pravo in pametno podlago in ne bomo mirovali, dokler se nam izpolnijo. Po poslednjem ljudskem popisovanju je na Koroškem kacic 360.000 prebivaleev, med temi 254.000 Nemcev in 106.000 Slovdncev. Po statističnem izkazu za leto 1890 je na Koroškem 356 ljudskih šol. Če zmatramo podatke o ljudskem številjenju za zanesljive — dobro vemo, kako se je pritiskalo pri ljudskem popisovanju, ali tukaj ni umestno govoriti o tem — mislili bi, da je na Koroškem vsaj 100 ljudskih šol s slovenskim učnim jezikom. In glejte, statistični izkaz pozna samo jedno slovensko ljudsko šolo. Pristaviti moram, da se je po več let trajajoči borbi posrečilo Slovencem, priboriti si še jedno slovensko ljudsko šolo. V statističnem izkazu je navedenih še 90 dvojezičnih. Ali, gospoda moja, tako imenovanih dvojezičnih šol že dolgo več ni. Posebno poslednji čas v Celovski okolici prav sistematično dvojezične šole preminjajo v nemške. Pri tem delu pa igra glavno ulogo neki c. kr. deželnega sodišča svetnik. Naš narod ima poseben respekt pred okr. glavarji, deželnega sodišča svetniki in grajsčaki, od tod prihaja, da ta prememba v okolici Celovski ni ostala popolnoma brez uspeha. Na vseh dvojezičnih šolah se uči vsaj veronauk v slovensčini.

Na ukaz Njega ekscelence gospoda učnega ministra se je v pregledane učne načrte za ljudske šole na Koroškem vsprejel tudi posebni načrt za pouk slovensčine na dvojezičnih šolah. Ta učni načrt je le v toliko pridobitev koroških Slovdncev, da se je slovensčina sploh vsprejela v učne načrte in nam kaže, da ima minister za bogočastje in uk dobro voljo pomagati. Dobrih uspehov od omenjenega načrta naj pa nikdo ne pričakuje, ker se delajo na jedni strani njegovemu uvedenju, kakor so že povedali poslanci Šuklje, Klun in Ferjančič, največje in vse mogoče ovire, na drugi strani je pa ondi, kjer se je avel, pouk v slovensčini tak, da je vsak

vspeh nemogoč. Ta posebni načrt za pouk slovenščine se ni vpeljal v vseh, temveč le v tridesetih dvojezičnih šolah. Po drugih se pa na slovenščino ozira le pri veronauku.

V slovenskih krajih so pa tudi čisto nemške šole, in sicer jih je 28. V teh se otroci seveda nič ne učijo slovenščine. Vpraša se sedaj: zakaj se tega pouka udeležuje tako malo otrok ondi, kjer se je vpeljal, kajti vkupe se tega pouka udeležuje le 1800 učencev? Odgovor ni težak. Z uvedanjem posebnega učnega načrta se je pomnožilo število ur, podaljšal se je popoldanski pouk. Slovenščina se uči ob času, ko so otroci že utrujeni in želé počitka, katerega se že veselijo njih srečnejši sošolci ki se ne udeležujejo slovenskega pouka. Pri tem bi otroci morali v treh tedenskih urah vse zmagati, za kar na Kranjskem in Štajarskem potrebujejo dvanajst ur. Razven tega se pa v višjih letnikih ravno toliko nemščine zahteva, kakor na nemških šolah. Pri takih zahtevah bi slovenski otroci morali biti posebno od Boga obdarovani, da bi jim mogli zadostiti.

Beseda o lovski postavi.

Pod tem naslovom poročal sem že v lanskem letu, da je občina Janževirh-Arlica prosila našo kmetijsko družbo, naj bi ta posredovala, da se sedanji lovski zakon predružači, da bode kmetom, kakor lovcem enako pravičen. Obljubila je družba pomoč, ako se v tej zadevi oglasi več občin in zastopov, na kar sem jaz v omenjenem spisu opozarjal in priporočal.

Tega, o čem sem takrat splošno poročal, skušil sem si zadnje dni še posebej, namreč kako neugodno in za kmeta deloma jako krivično posreduje naša lovška postava med kmetom in lovcem, oziroma divjačino. Imel sem vzgojenega že precej lepega sadnega drevja, s katerim sem imel vedno največje veselje in veliko stavlil sem na nje v poznejših letih. Zadnje dni objedel mi jih je pa nesrečni zajec tako, da je večina in to najlepših zgubljena. Po nasvetu prijatelja namazal sem jih v jeseni in sicer z mazilom od voženka in loja, ali to sredstvo, kakor vidim, je popolnoma neveljavno. Sedaj sem mislil na zadnjo pomoč, katero mi je priprosta in hladna pamet nasvetovala, namreč za toliko in tako očitno dokazano škodo moram vendar od najemnika lova dobiti nekaj odškodnine. Posvetovaje se o tem s tovarišem, kateremu so znane te razmere, palo mi je še to malo upanje mahoma v vodo. Lovski zakon namreč velevala škodo storjeno po divjačini najkasneje v 14 dneh, ko se je škoda opazila, naznaniti okr. glavarstvu, katero pošlje komisijo, da škodo pregleda in ceni. Ta komisija pa škodo ceni in dobi povrnjeno kmet le tedaj, ako je bilo drevje prej dosti zavarovano proti divjačini, namreč s trnjem ali slamo povito, ali vsaj močno z apnom pobeljeno. Slednje sredstvo, kakor sem se prepričal sam, je pa še škodljivo drevesom. Ker pa žali bog kmet posebno v jeseni ne more spraviti vsega, kakor bi rad, ni se čuditi, da dostikrat tudi sadna drevesca ostanejo brez omenjenega zavarovanja in v tem slučaji so dana v milost in nemilost požrešnim zajcem. Ako v tem slučaji naznaniš škodo glavarstvu, ne dobiš nobene odškodnine, navrh pa si obsojen plačati stroške, kar se pravi priti z dežja pod kap.

Sedaj pa pogledjmo, kako se po drugej strani skrbi za pravice lova! Slučaj je hotel, da mi je bil pred par

tedni kaznovan hlapec, ki je s puško šel v bližnji gozd pa so ga zasegli, ter se mu je odvzela puška, navrh pa je dobil še 48 ur zapora. S prisego lahko potrdim, da celo leto ni storil škode v lovu ne za groš, ali to ga ni izgovarjalo, niti vpraša se o tem. Ako se pa nasprotno kmetu zgodi škode še toliko po divjačini, pa kmet slučajno ni zavaroval, kakor se zahteva drevja družih sadik, nima nobene pravice do odškodovanja. Kako se to vjema, moja ali nobenega kmeta pamet menda ne razume, pač je to očitno in žalosten dokaz, kako naše postavodajalstvo skrbi za kmeta. Po ednej strani se mu priporoča, zarezati sadna drevesca, kajti sadni pridelki bodo imeli zmiraj večjo vrednost itd., po drugej pa se v okviru postave napredku temu v lice bije. Še več! Pred par tedni je v debelem snegu dobil neki fant dva zajca — živa. Poročal je to najemniku lova, ta pa je ukazal ju izpustiti. Minol je namreč obrok, v katerem se smejo zajci loviti, sedaj pa so prosti, če tudi v toliko škodo kmetu. Toraj lov in divjačino brani postava na vse načine, kmet in njega pridelki naj pa bodo izpostavljeni vsem nevarnostim! Več prihodnjic.

Cerkvene zadeve.

Slomšek v spomin.

Pri Slomškovi svečanosti v Mariboru dne 2. svečana 1893 govoril dr. Ant. Medved.)

(Dalje.)

Slomšek se je trudil storiti več, kakor je bila njegova stroga dolžnost. Globoko bil je preverjen, da naš narod, kakor sploh tudi vsak drugi, le na verski podlagi procvita; ako izgubi vero, izgubi vse! Sam je takó-le rekel: »Najboljše je pač vselej v tisti deželi in v tisti hiši prebivati, kjer je vera gospodinja.... Proklet naj bo nauk, ki trdi: država ne potrebuje vere!« S tem plemenitim verskim prepričanjem pisal je Slomšek svoje čudovito lepe pastirske liste, svoje prekrasne molitvene knjige: »Apostolsko hrano«, svoje prelepe »Krščansko devišvo« in »Življenja srečen pot za mladeniče«, knjigi, ki ste marsikaterim mladeničem in čistim devicam odprle nebo. Kolikor je Slomškovih molitvenih knjig, toliko je prebogatih, nevsahljivih studencev pobožno-krščanskega življenja med Slovenci. Ustanavljal je Slomšek tudi pobožne bratovščine in družbe; zlagal cerkvene pesni, prošinjene najčistejšega cerkvenega duha; pridigoval je neštevilnokrat po celi vladikovini, kakor pravi apostol, in ognjevito je unemal svoje vernike k neskončni ljubezni do Boga.

V nebesa dvigajmo mi sree in okó,
Slovencem luč naj sveta vera bo!

Tako je pel naš Slomšek. Bog pa vneta delovanje svojih dušnih pastirjev vselej blagoslovi. Tudi Slomškovo je. »Priznati moramo — tako govori nek njegov životo-pisec — da je po Slomšku nova, oživljajoča pomlad pobožnega cerkvenega življenja napočila lavantinski škofiji; kajti karkoli je on kot škof govoril, pisal ali delal, imelo je samo edini namen: poveljevali božjo čast in pospeševati dušni blagor«. Kar je pa v verskem oziru druge učil, to je najzvestejše tudi sam storil. Angeljska čistost, rekel bi, serafinska pobožnost, in druge čednosti so se lesketale na njem, kakor biseri. Kakšno visoko mnenje in spoštovanje o Slomškovi svetosti naš priprosti narod ima, je najboljše znamenje to, da ga vsi v nebesa povzdigujejo. Čul sem sam, ko je pošten vrl kmet nekega duhovnika vprašal: »Kdaj bojo pa vendar škofa Slomškega za svetnika razglasili?« — Da, vse za vero! O Slomšek, kako ganljivo je on to storil! Kako vzoren vzgled nam daje! Da bi ga pač mi in z nami

